

Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi (Millî Eğitim Bakanlığı – Türkiye)

Abdullah Demir

0000-0001-7825-6573

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kelam Anabilim Dalı, Türkiye

r.or.org/05ryemn72

abdullahdemir@aybu.edu.tr

Öz

“Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi”, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen; öğrencilerin kelime, kavram, deyim ve atasözü gibi söz varlığı unsurlarını yaş, sınıf ve gelişim düzeylerine göre bilimsel yöntemlerle belirlemeyi, sistematik biçimde izlemeyi ve geliştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir eğitim ve araştırma projesidir. Nisan 2024’te başlatılan ve üç yıl sürecek şekilde planlanan bu çalışma, yapay zekâ ve doğal dil işleme teknolojileriyle desteklenmiş bir veri altyapısı üzerine inşa edilmiştir.

Proje kapsamında, yedi binden fazla ders kitabı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TÜBİTAK gibi kurumlar tarafından çocuklara yönelik yayımlanan kitap ve dergiler, on bir bini aşkın çocuk edebiyatı eseri, TRT Çocuk ve EBA platformlarında yer alan video içeriklerin yazılı metinleri, çocuk tiyatrosu eserleri ile deyimler, atasözleri ve bilim terimlerine ilişkin veriler sisteme dâhil edilmektedir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan bursluluk ve liselere geçiş sınavı soruları ile *Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE)* ve *Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı*’nda öğrenciler tarafından verilen açık uçlu yanıtlar; yine Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından uygulanan *Yükseköğretim Kurumları Sınavı*’na ait metinler de bu kapsamlı veri tabanında yer almaktadır. Tüm bu içerikler, sözcük türü, anlam alanı, kullanım sıklığı ve yaşa uygunluk gibi ölçütler esas alınarak projede görev alan öğretmenler tarafından etiketlenmekte ve çok katmanlı analiz yöntemleriyle değerlendirilmektedir.

Proje ile öğrencilerin karşılaştığı ders kitaplarından dijital yayınlara; yazılı, sesli ve görsel içeriklere kadar uzanan geniş bir yelpazede, mevcut söz varlıklarının bilimsel yöntemlerle tespit edilmesi, sınıf düzeylerine göre hedef söz varlığı listelerinin oluşturulması ve bu listelerin ders kitapları, öğretim programları ve çocuk edebiyatı alanında çalışan paydaşların kullanımına sunulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, projenin okuma kültürünü geliştirme hedefi doğrultusunda; öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik olarak okuma alışkanlığını teşvik eden, metinle etkileşimi artıran ve etkili okuma stratejilerini tanıtan seminerler düzenlenmesi planlanmaktadır. Proje, Türk Dil Kurumu, TÜBİTAK, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ve Yunus Emre Enstitüsü ile çocuklara yönelik içerik üreten çeşitli kurumların iş birliğiyle yürütülmektedir.

Projenin sürdürülebilirliği kapsamında; ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi ve izlenmesi süreci Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, yapay zekâ tabanlı doğal dil işleme gibi teknik bileşenler Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, öğrencilerin söz varlığını izlemeye yönelik araştırma modeli ise Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecektir.

Anahtar Kelimeler

Ana Dil Olarak Türkçe Eğitimi; Türkiye; Millî Eğitim Bakanlığı; Söz Varlığı; Kelime Dağarcığı; Öğrenci Söz Varlığı; Söz Varlığı Tespiti; Söz Varlığı Zenginleştirme; Söz Varlığı İzleme

The Project for the Identification, Enrichment and Monitoring of Turkish Students' Vocabulary (Ministry of National Education – Türkiye)

Abdullah Demir

0000-0001-7825-6573

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Fac of Theology, Dept of Islamic Theology, Ankara, Türkiye

ror.org/05ryemn72

abdullahdemir@aybu.edu.tr

Abstract

“The Project for the Identification, Enrichment, and Monitoring of Students' Vocabulary” is a comprehensive educational and research initiative conducted by the Ministry of National Education in Türkiye. The project aims to scientifically identify, systematically monitor and enhance students' vocabulary knowledge—such as words, concepts, idioms, and proverbs—in line with their age, grade level, and developmental stage. Launched in April 2024 and planned to run for three years, the project is built upon a data infrastructure supported by artificial intelligence and natural language processing technologies.

The project involves more than seven thousand textbooks, documents for children published by bodies such as the Ministry of Family and Social Services, the Ministry of Culture and Tourism, and TÜBİTAK, over eleven thousand children's literature works, written transcripts of video content from platforms such as TRT Çocuk (www.trtcocuk.net.tr) and EBA (www.eba.gov.tr), children's theatre scripts, as well as datasets including idioms, proverbs, and scientific terminology. Additionally, the project integrates questions from the national scholarship and high school entry exams administered by the Ministry of National Education, students' responses to open-ended items in examinations such as ABİDE (Academic Skills Monitoring and Evaluation) and the Four-Skills Turkish Language Exam, and reading passages from the Higher Education Institutions Exam (YKS) administered by ÖSYM. All the materials are tagged by teachers involved in the project based on criteria such as word class, semantic field, frequency of use, and age appropriateness, and are analysed using multiple methods.

The project aims to identify students' current vocabulary across a wide range of materials—from textbooks to digital media, including written, audio, and visual sources—to establish grade-specific target vocabulary lists, which will then be made available to stakeholders working in curriculum development, textbook writing, and children's literature. Moreover, in line with its goal of fostering a culture of reading, the project team will organize seminars for students, teachers, and parents to encourage reading habits, promote meaningful text interaction, and promote effective reading strategies.

This initiative is being implemented in collaboration with institutions such as the Turkish Language Association, TÜBİTAK, the General Directorate of Libraries and Publications under the Ministry of Culture and Tourism, the Yunus Emre Institute, as well as other organizations that produce child-oriented content.

To ensure the project's sustainability, the assessment of vocabulary and monitoring of textbooks will be carried out by the Board of Education (TTKB). The technical components involving artificial intelligence and natural language processing will be coordinated by the Innovation and Educational Technologies General Directorate (YEĞİTEK), while the vocabulary monitoring model developed for students will be implemented periodically by the General Directorate of Assessment, Evaluation, and Examination Services.

Keywords

Teaching Turkish as a Mother Tongue; Türkiye; Ministry of National Education; Vocabulary; Lexical Knowledge; Students' Vocabulary; Vocabulary Assessment; Vocabulary Enrichment; Vocabulary Monitoring

Giriş

Dil, bireyin düşünme, anlama, anlatma ve dünyayı anlamlandırma kapasitesini şekillendiren temel araçlardan biridir. Bu bağlamda, bireyin sahip olduğu söz varlığı, yalnızca dil kullanma

düzeyini değil; aynı zamanda düşünme biçimini, toplumsal ilişkilerini ve kültüre dair bilgisini de ortaya koymaktadır. Söz varlığı, Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan *Güncel Türkçe Sözlük*'te “Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.” şeklinde tanımlanır. Söz varlığı; bireyin çevresini kavrayış biçimi, olaylar arası ilişkileri kurma yeteneği ve kendini ifade edebilme gücüyle doğrudan ilişkilidir.

Eğitim sisteminin temel hedeflerinden biri, öğrencilerin dili doğru, etkili ve estetik biçimde kullanmalarını sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak, ancak öğrencilerin yaş, gelişim ve sınıf düzeylerine uygun kelime hazinelerinin belirlenmesi ve bu hazinenin zenginleştirilmesiyle mümkün olabilir. Ancak bugüne kadar Türkiye’de öğrencilerin söz varlığını bilimsel ve sistematik bir yaklaşımla değerlendirmeye, izlemeye ve geliştirmeye yönelik ulusal düzeyde kapsamlı bir çalışma yürütülmemiştir. Bu alandaki eksiklik, eğitim politikalarının veri temelli planlamalarla desteklenememesi ve öğrencilerin dil yeterliliklerinin sınıf düzeylerine göre izlenebilir bir biçimde değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğrencilerin söz varlığına yönelik çalışmalar 1926 yılına kadar uzanmaktadır. 1926 tarihli İlk Mektep Kitapları Tetkik Komisyonu’nun Elifba Kitapları Hakkındaki Raporu’nda şu önemli tespit yer almaktadır: “Çocuk lisanında yaşayan kelimelerin bir listesini tertip etmek fevkalade ehemmiyeti haiz bir meseledir. Amerika’da son zamanlarda ilk mekteplerin her sınıfında hangi kelimelerin okutulup imlâsı hazmettirileceği mütehasşislar tarafından ilmi usûllerle tespit edilmiştir. Yapılan tetkiklere nazaran orada sekiz senelik iptidaiye mektebini bitiren çocukların hazmetmeleri lâzım gelen kelimelerin miktarı dört bin olarak tespit edilmiştir ki bu hesaba göre her sınıfta talebenin öğreneceği kelimelerin adedi beş yüzü geçiyor. Her muallimin elinde her sene çocuklara hangi kelimeleri öğretmek, hangi kelimelerin imlâsını hazmettirmek mecburiyetinde olduğunu gösterir bir liste bulunursa muallim mesaisini muayyen bir sahada teksif imkânı elde etmek suretiyle muvaffakiyete doğru mühim bir adım atmış olur. Böyle bir liste aynı zamanda ilk mekteplere elifba ve kıraat kitapları yazacak müellifler için de kıymetli bir rehber vazifesini görmüş olur. Vekâlet-i celilenin bu meseleyi ilmi bir heyete havale buyurmasını arz ve teklif ederiz.”¹

Bugüne kadar yapılan akademik araştırmalara rağmen, öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerine uygun, bilimsel temele dayanan kapsamlı “temel söz varlığı listeleri” henüz oluşturulamamıştır.² Bu ihtiyaçtan hareketle tasarlanan ve Nisan 2024’te uygulamaya konulan **Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi**³, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan özgün bir eğitim ve araştırma girişimidir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin dil merkezli eğitim vizyonunu destekleyen bu proje, öğrencilere ait söz varlığını hem tespit etmeyi hem de stratejik bir biçimde izlemeyi ve geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle proje, yalnızca bir izleme aracı değil; aynı zamanda kültürel bir koruma ve zenginleştirme girişimi olarak da değerlendirilmelidir.

Proje; Millî Eğitim Bakanlığı 2024–2028 Stratejik Planı, 12. Kalkınma Planı (2024–2028) ve 20. Millî Eğitim Şurası kararlarıyla uyumlu olarak hazırlanmıştır. Bu politika belgelerinde, Türkçenin etkin kullanımı, öğrencilerin söz varlığının geliştirilmesi ve atasözleri gibi kültürel unsurların ders kitaplarına yansıtılması hedef olarak belirlenmiştir.⁴

¹ Bayram Baş – Özay Karadağ, “Söz Varlığı Üzerine Yurt Dışında ve Türkiye’de Yapılan Temel Araştırmalar”, *Millî Eğitim Dergisi* 42/193 (2012), 92.

² Yusuf Tekin, “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi Projesi Tanıtım Programındaki Hitapları”, Öğrencilerin Söz Varlığı Projesi YouTube Kanalı, <https://youtu.be/GqeOSys8e98>

³ Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi (ÖSP), Erişim 28 Haziran 2025, <https://sozvarligi.meb.gov.tr>

⁴ Ahmet İşleyen, “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi Projesi Tanıtım Programı Açış Konuşması”, Öğrencilerin Söz Varlığı Projesi YouTube Kanalı, <https://youtu.be/RUOyph5ABw>

Bu yazıda, söz konusu projenin eğitim, teknoloji ve toplum-kültür boyutları ele alınmakta; yapay zekâ ile desteklenen veri yapısı, çok aşamalı çözümleme süreçleri, sınıf düzeylerine uygun hedef söz varlığı listelerinin hazırlanması ve sürekliliği sağlamaya yönelik uygulamalar hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca, projenin paydaş iş birlikleri, stratejik planlarla uyumu ve okuma kültürünü destekleyici uygulamalar çerçevesinde Türkçe eğitimi alanına sunduğu katkılar belirtilmektedir.

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ve Dil Merkezli Eğitim Yaklaşımı

Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına girerken Türkiye'nin eğitim politikalarına yön vermek üzere geliştirilen **Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli**, bireyi esas alan, değer odaklı ve farklı alanları bir araya getiren bir eğitim anlayışını benimsemektedir. Bu model, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini bir bütün olarak ele alırken, eğitim süreçlerinde dilin merkezi rolünü açık biçimde vurgular. Zira dil; düşüncenin, öğrenmenin, kültürel aktarımın ve toplumsal bütünleşmenin asli aracı konumundadır. Bu nedenle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Türkçenin doğru ve etkili kullanımını sadece bir dersin konusu değil, tüm disiplinlere yayılmış bir yeterlik alanı olarak görmektedir.⁵

Modelde özellikle “anlam kurma”, “ifade etme” ve “kültürel aktarım” eksenlerinde dile biçilen işlev, öğrencilerin zihinsel gelişimiyle dil gelişimi arasında çift yönlü ve dinamik bir ilişkinin inşa edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, öğrencilerin sahip oldukları söz varlığının nicelik ve nitelik açısından belirlenmesi, sadece Türkçe dersi açısından değil; fen bilimleri, sosyal bilgiler ve mesleki eğitim dersleri gibi tüm alanlarda öğrenme süreçlerinin etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla söz varlığı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde stratejik bir unsur olarak konumlanmaktadır.⁶

Bu bağlamda Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi, söz konusu modelin teorik çerçevesini somut uygulamalara dönüştürme çabalarının bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Proje, Türkçe eğitiminin hem bir izleme-değerlendirme mekanizmasıyla desteklenmesini hem de içeriğinin öğrencilerin gerçek dil ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılmasını hedeflemektedir. Öğrencilerin yaş grupları, sınıf düzeyleri ve gelişim özellikleri dikkate alınarak oluşturulan söz varlığı listeleri hem öğretim araçlarının hem de ders kitaplarının yeniden hazırlanmasında dikkate alınacaktır.⁷

Modelin kültürel ilişkili yönü de göz önüne alındığında, projenin yalnızca düşünme yetilerini değil, aynı zamanda kimlik oluşumunu da desteklediği görülmektedir. Deyimler, atasözleri, mâniler, halk hikâyeleri ve türküler gibi kültür ürünlerinin söz varlığı kapsamında sisteme kazandırılması, öğrencilerin kendi kökleriyle derinlikli bağlar kurmasını ve bu bağlar aracılığıyla kendilerini ifade etme güçlerini artırmalarını sağlamaktadır. Böylece proje, yalnızca dili öğretmekle kalmamakta; aynı zamanda millî kültürün kuşaklar arası aktarımını da düzenli bir yapıya kavuşturmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin öngördüğü dil odaklı öğrenme anlayışı, Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi ile somut bir karşılık bulmakta; eğitimle ilgili kararların oluşturulmasında dil verilerinin temel alınmasını mümkün kılmakta ve günümüz eğitiminde bilgiye dayalı yönetim anlayışını güçlendirmektedir.

⁵ Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), Erişim 11 Haziran 2025, <https://tymm.meb.gov.tr/>

⁶ Ömer Faruk Yelkenci, “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde Türkçenin Yeri”, Öğrencilerin Söz Varlığı Projesi YouTube Kanalı, <https://youtu.be/NYeQTiuF-QQ>

⁷ Cihad Demirli, “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi Projesi Tanıtım Programı Açış Konuşması”, Öğrencilerin Söz Varlığı Projesi YouTube Kanalı, <https://youtu.be/mXZZTEMAj9Y>

2. Projenin Amacı ve Temel Bileşenleri

Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi, ilkokuldan liseye kadar tüm sınıf düzeylerindeki öğrencileri, öğretmen adaylarını, görevdeki öğretmenleri, ders kitabı yazarlarını, editörlerini ve yayınevlerini, çocuk edebiyatı alanında faaliyet gösteren yazarları, editörleri ve yayımcıları, çocuklara yönelik içerik üreten tiyatro sanatçıları gibi diğer alan uzmanlarını, öğretim programı geliştirme uzmanlarını, öğrenci velilerini ve konuyla ilgili çalışma yürüten akademisyenleri doğrudan ya da dolaylı olarak hedefleyen çok boyutlu bir yapıdadır.⁸

Proje, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Nisan 2024'te başlatılmış olup, üç yıllık bir uygulama planı çerçevesinde hayata geçirilmektedir. Temel hedefi; öğrencilerin maruz kaldıkları yazılı, görsel ve işitsel içerikler üzerinden Türkçe söz varlıklarını bilimsel yöntemlerle belirlemek, bu verileri yaş, sınıf ve gelişim düzeylerine göre analiz ederek öğrencilerin dil gelişim süreçlerine rehberlik edecek hedef söz varlığı listeleri oluşturmak ve bu listelerin eğitim öğretim süreçlerine sistemli biçimde entegrasyonunu sağlamaktır. Proje dört temel amaca yöneliktir:

Söz Varlığının Tespiti: Bu başlık altında üç temel faaliyet yürütülmektedir:

- Öğrencilerin maruz kaldığı yazılı, görsel ve işitsel içerikler temel alınarak, ders kitapları ile çocuklara yönelik üretilmiş Türkçe eserlerin içerdiği söz varlığı unsurlarının kapsamlı biçimde belirlenmesidir. Bu kapsamda başta ders kitapları olmak üzere, TRT Çocuk ve EBA platformlarındaki içerikler, çizgi filmler, tiyatro metinleri, çocuk edebiyatı eserleri ve dergiler gibi geniş bir içerik yelpazesi taranmakta; bu içeriklerde yer alan kelime, kavram, deyim ve atasözleri gibi öğeler yaşa uygunluk, kullanım bağlamı ve anlam çeşitliliği gibi ölçütlerle analiz edilmektedir.
- Türkiye genelinde tüm bölgeleri kapsayacak şekilde yürütülecek geniş ölçekli bir alan araştırmasıyla, öğrencilerin yaş grubu ve sınıf düzeylerine göre söz varlıklarının niceliksel ve niteliksel açıdan ortaya konması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin sahip oldukları aktif söz varlığı, bölgesel farklılıklar da gözeticilerle değerlendirilecek ve genel eğilimler bilimsel yöntemlerle belirlenecektir.
- Millî Eğitim Akademisi bünyesinde hazırlık eğitimi alan öğretmen adaylarının söz varlığı düzeylerinin ölçülmesine yönelik ayrı bir araştırma tasarlanmaktadır.

Söz Varlığının Zenginleştirilmesi: Ders kitapları ve diğer eğitim materyallerinin içerdiği söz varlığının gözden geçirilmesi ve bu içeriklerin dil yönünden daha zengin hâle getirilmesidir. Bu süreçte, mevcut materyallerde yer alan kelimeler; kullanım sıklığı, anlam derinliği, yaş gruplarına uygunluk ve bağlamsal işlevleri bakımından analiz edilmekte, eksik kalan alanlar sistematik olarak tespit edilerek yeni sözcüklerle desteklenmektedir. Böylece öğrencilerin maruz kaldığı içeriklerin sözcük çeşitliliği artırılarak dilsel kazanımların niteliği yükseltilmektedir.

Söz Varlığının Geliştirilmesi: Öğrencilerin kelime hazinesinin sınıf düzeylerine uygun biçimde yapılandırılması ve bu kelime dağarcığının zamanla geliştirilmesidir. Bu doğrultuda, yaş gruplarına özgü hedef söz varlığı listeleri oluşturulmakta; bu listeler ışığında öğretim süreçlerini destekleyecek yazılı, işitsel ve görsel içerikler geliştirilmektedir. Aynı zamanda öğrencilere sunulan okuma önerileri de bu listeler temelinde şekillendirilmekte, böylece hem okuma kültürünün yaygınlaştırılması hem de kelime ediniminin çeşitlenmesi sağlanmaktadır.

Söz konusu bu iki odak, bir yandan öğrencilerin Türkçeyi anlamlı, doğru ve etkili bir biçimde kullanma becerilerini artırmayı hedeflerken, öte yandan millî ve kültürel değerlere dayalı bir dil

⁸ Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi (Broşür)

https://sozvarligi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_06/26163253_brosurikiyanayasli.pdf

gelişiminin desteklenmesine de katkı sunmaktadır. Projenin bu bileşeni, kelime öğretimi sürecini yalnızca niceliksel değil, aynı zamanda niteliksel boyutlarıyla ele alarak çok yönlü bir gelişim zemini sunmaktadır.

Söz Varlığının İzlenmesi: Projenin izleme süreci yalnızca öğrencilere yönelik değil, öğretim içerikleri ve öğretmen adaylarını da kapsayan geniş bir çerçevede yürütülecektir. Bu kapsamda üç temel alan öne çıkmaktadır:

- Ders kitapları ve öğretim materyallerinde yer alan söz varlığının sürekli olarak gözden geçirilmesidir. Proje kapsamında oluşturulacak hedef söz varlığı listeleri doğrultusunda, mevcut ders içerikleriyle öğrencilerin dil gelişimi arasındaki uyum düzenli olarak izlenecek; kullanılan materyallerin yeterli düzeyde kelime zenginliği sağlayıp sağlamadığı değerlendirilecektir. Böylece öğretim materyalleri hem içerik hem de sözcük derinliği bakımından sürekli bir değerlendirme sürecine tabi tutulacaktır.
- Öğrencilerin söz varlığı düzeylerinin Türkiye genelinde yapılacak alan araştırmaları aracılığıyla belirli aralıklarla izlenmesidir. Farklı bölgelerdeki okul türleri, sosyoekonomik koşullar ve dil kullanım ortamları gibi değişkenler dikkate alınarak yürütülecek bu izleme çalışmaları sayesinde, öğrenciler arasındaki söz varlığı farklılıkları belirlenecek ve bu farklılıkların zaman içindeki değişimi bilimsel yöntemlerle analiz edilecektir.
- Millî Eğitim Akademisinde hazırlık eğitimi alan öğretmen adaylarının söz varlığı düzeylerinin takip edilmesidir. Öğretmen adaylarının sahip oldukları dil yeterlikleri ve aktif kelime hazineleri hem mesleki yeterlikleri hem de öğrencilerine kazandıracakları dil becerileri açısından önemlidir. Bu nedenle öğretmen adaylarının söz varlığı belirli aralıklarla ölçülecek; elde edilen bulgular, öğretmen eğitimi süreçlerine ilişkin stratejik kararların belirlenmesinde kullanılacaktır.

Paylaşım ve Politika Üretimi: Elde edilen verilerin ders kitapları yazarları, müfredat geliştiriciler, öğretim programı uzmanları, akademisyenler, öğretmenler ve çocuk edebiyatı alanında çalışan uzmanlarla paylaşılacaktır.

“Tespit”, “Zenginleştirme – Geliştirme”, “İzleme” ve “Paylaşım ve Politika Üretimi” hedefleri, projenin disiplinler arası yapısını da ortaya koymaktadır. Zira söz konusu süreç; eğitim bilimleri, Türk dili ve edebiyatı, dil bilim, psikoloji, çocuk gelişimi, yapay zekâ ve doğal dil işleme gibi çok sayıda alanın ortak katkısı ile yürütülmektedir. Ayrıca, projede yalnızca çocuklara yönelik içerikler değil, aynı zamanda öğretmen görüşleri, öğretmen adaylarının söz varlığı düzeyi ve okul öncesi döneme ait dil verileri gibi alanlar da detaylı biçimde değerlendirilmektedir.

Projenin bileşenlerinden biri olan yapay zekâ doğal dil işleme yöntemlerine dayalı altyapısı, verilerin çok katmanlı şekilde işlenmesini ve istatistiksel olarak anlamlı söz varlığı haritalarının oluşturulmasını mümkün kılmaktadır. Bu teknik yapı, yalnızca betimleyici değil, aynı zamanda öngörücü modelleme süreçlerine de imkân tanımaktadır. Bu sayede projenin uzun vadede farklı yaş ve sınıf düzeylerindeki öğrenci grupları için farklı söz varlığı profilleri geliştirmesi mümkün hâle gelmektedir. Söz konusu profiller, öğrencilerin dil gelişim süreçlerinin daha yakından izlenmesini sağlarken, aynı zamanda eğitim içeriklerinde yer alacak kelime ve kavramların yaşa uygun biçimde yapılandırılmasına da zemin oluşturmaktadır. Özellikle millî ve kültürel öğeleri içeren hedef söz varlığının öğrencilerin dil dünyasına kazandırılması bakımından bu yapay zekâ destekli sistemin sağlayacağı veriler büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, atasözleri, deyimler, mâniler, türküler ve kültürel değerleri yansıtan kelime grupları, öğrenci profillerine göre hazırlanacak içeriklerle ilişkilendirilerek eğitim politikalarına yön verecek biçimde kullanılabilir.

3. Öğrenci Söz Varlığı Derlemi ve İçerik Kaynakları

Projenin temel yapı taşlarından biri, doğrudan öğrencilere özgü dil kullanım örüntülerini içerecek şekilde kurgulanan, kapsamlı ve çok boyutlu bir metin veri tabanının oluşturulmasıdır. Bu veri tabanı, klasik anlamda tüm toplumu temsil eden bir ulusal otorite derlemi oluşturmayı hedeflememekte; bunun yerine, öğrencilerin yaş, sınıf ve gelişim düzeylerine uygun olarak biçimlenen yazılı, görsel ve işitsel içerikleri esas alan, özel amaçlı bir söz varlığı derlemi inşa etmektedir. Bu yönüyle Öğrenci Söz Varlığı Derlemi, öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel çevrelerinde sıklıkla karşılaştıkları dilsel öğeleri merkeze alarak yapılandırılmıştır. Derlem yalnızca ders kitaplarıyla sınırlı kalmayıp dijital yayınlar, sınav metinleri, çocuk edebiyatı ürünleri, tiyatro eserleri, çizgi filmler, deyim ve atasözleri gibi çok yönlü içerikleri kapsamına almaktadır. Böylece öğrencilerin söz varlığını biçimlendiren doğal dil ortamları temel alınarak, yaş ve sınıf düzeyine göre hedeflenmiş özel bir söz varlığı derlemi oluşturulmaktadır.

Proje kapsamında veri tabanına dâhil edilen başlıca kaynaklar şu şekilde yapılandırılmıştır:

- a) **Ders Kitapları:** İlk aşamada 2014–2025 yıllarını kapsayan yedi bini aşkın ders kitabı, sınıf ve alan düzeylerine göre analiz edilmek üzere veri tabanına aktarılmıştır. Bu kitaplar; Türkçe, hayat bilgisi, fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi çeşitli disiplinleri kapsamakta, bu sayede ders kitaplarındaki disiplinler arası söz varlığı farklarının bilimsel olarak ortaya konmasına olanak sağlamaktadır.
- b) **Çocuk Edebiyatı Eserleri:** İlk aşamada on bir bini aşkın çocuk edebiyatı eseri kapsama alınmıştır. Bunlar; yaş grupları, tematik içerikler ve tür özellikleri dikkate alınarak sınıflandırılacaktır. Masallar, öyküler, romanlar, şiirler ve mizah metinleri bu kapsamda değerlendirilmekte, yalnızca dilsel unsurlarıyla değil aynı zamanda duygusal ve kültürel boyutlarıyla da analiz edilmektedir. Bu eserler, öğrencilerin anlam dünyasını şekillendiren zengin anlatı kaynakları olarak değerlendirilmektedir.
- c) **Kurum Yayınları ve Dijital İçerikler:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TÜBİTAK gibi kurumlar tarafından çocuklara yönelik yayımlanan süreli ve süresiz yayınlar; ayrıca TRT Çocuk ve EBA platformlarında yer alan video içeriklerin yazılı metinleri, çizgi filmler, çocuk tiyatroları ve eğitsel animasyonlar, dijital çözümler aracılığıyla yazıya aktarılarak analiz edilebilir hâle getirilecektir. Bu içerikler, çocukların medya temelli dil karşılaşmalarını izleme ve çözümleme açısından stratejik bir kaynak niteliği taşımaktadır. Özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde derslerin EBA platformu üzerinden çevrim içi olarak öğrencilere ulaştırılmış olması, bu platformu daha da anlamlı hâle getirmiştir. EBA'da ilkokuldan liseye kadar tüm derslere ilişkin öğretmenlerin ders anlatım videoları düzenli biçimde yayımlanmıştır. Bu yönüyle EBA içerikleri, yalnızca öğrencilerin değil, öğretmenlerin söz varlığını da değerlendirmeye imkân tanımakta; öğretim diliyle öğrenci söz varlığı arasındaki ilişkinin çözümlemesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla EBA, öğretmenlerin ders anlatım söz varlığını tespit etmek açısından önemli ve özgün bir veri kaynağı sunmaktadır. Bu içerikler, metin tanıma teknikleri ile yazıya dökülerek yapılandırılacak ve projede geliştirilen analiz çerçevesi kapsamında değerlendirilecektir.
- d) **Sınav Metinleri ve Öğrenci Yanıtları:** Öğrenci söz varlığının ölçülmesinde sınav metinleri ve açık uçlu sorulara öğrenciler tarafından verilen yanıtlar, özgün dil kullanım örneklerini içermesi açısından önemli bir kaynak işlevi görecektir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan bursluluk ve liselere geçiş sınavlarında kullanılan metinler; ayrıca Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE) ile Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı'nda öğrencilere yöneltilen açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, öğrencilerin doğal bağlam içinde kullandıkları sözcükleri yansıtmaları bakımından analiz değeri yüksek veri kümeleri arasında yer alacaktır. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen

Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) kapsamında kullanılan metinler de bu bağlamda dikkate alınacak; özellikle ortaöğretim öğrencilerinin bilimsel kavramlarla karşılaşma biçimleri ve bu kavramlara dair dilsel yeterlik düzeyleri belirlenecektir. Sınav metinlerinin projeye katkısı iki düzlemde değerlendirilecektir. İlk olarak, ders kitaplarında sunulan akademik ve bilimsel terminolojinin, merkezi sınav metinlerinde ne ölçüde yer aldığı ve bu terimlerin imla, bağlam ve kullanım düzeylerinin sınav içerikleriyle nasıl ilişkilendiği çözümlenecektir. Bu analizler, ders kitaplarında edinilen söz varlığının ölçme sistemlerinde nasıl temsil edildiğini ve öğrencilerin bu söz varlığıyla sınav ortamlarında ne ölçüde karşılaştığını gösterecektir. İkinci olarak, açık uçlu sorulara verilen öğrenci yanıtları değerlendirilecektir. Bu yanıtlar, öğrencilerin yalnızca pasif değil, aktif söz varlıklarını da ortaya koymaları açısından önem arz etmektedir. Özellikle ABİDE ve Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı gibi ülke genelinde uygulanan izleme sınavlarında elde edilen veriler sayesinde; öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerine göre söz varlığı yapılarını, kavram düzeylerini ve anlatım becerilerini belirlemek mümkün olacaktır. ABİDE çalışması, 4, 8 ve 10. sınıf düzeylerinde Türkçe, matematik ve fen bilimleri alanlarında öğrencilerin bilgi ve becerileri ne ölçüde gündelik yaşamda kullanabildiğini ölçmeye yönelik bir araştırma olarak yürütülmektedir. Söz konusu çalışmada kullanılan açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulara verilen öğrenci yanıtları hem kelime çeşitliliği hem de üst düzey düşünme becerileriyle ilişkili kavramların kullanımı bakımından değerlendirilecektir. Böylelikle öğrencilerin sahip oldukları kavramsal derinlik ile söz varlığı düzeyi arasında anlamlı bağlamlar kurulabilecektir. Benzer şekilde, Dört Beceride Türkçe Dil Sınavı verileri de dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ekseninde öğrencilerin dil yeterliklerini kapsamlı biçimde izlemeye olanak tanıyacaktır. Bu sınav, özellikle elektronik ortamda ve bireysel bilgisayarlarda gerçekleştirildiği için, öğrencilerin sözlü ve yazılı üretim süreçlerini nesnel olarak analiz etmeye uygun nitelikler taşımaktadır. Öğrenci yanıtları üzerinden elde edilecek bulgular, öğretim programlarının gözden geçirilmesi, öğretmen eğitimi politikalarının şekillendirilmesi ve öğretim materyallerinin zenginleştirilmesi gibi alanlarda doğrudan kullanılabilir. Tüm bu sınavlara ait metinler ve öğrenci yanıtları, proje kapsamında geliştirilen veri tabanı içinde sınıflandırılarak; yaş, sınıf düzeyi, bölgesel dağılım ve okul türü gibi değişkenler ekseninde çok katmanlı biçimde analiz edilecektir. Böylelikle hem öğretim dili ile ölçme dili arasındaki ilişki gözlemlenebilecek, hem de öğrencilerin aktif söz varlıklarının sınav performanslarına yansımaya biçimi bilimsel veriler ışığında değerlendirilebilecektir. Bu analiz sonuçlarının, Türkçe öğretimi, ölçme değerlendirme araçları ve dil yeterlik düzeylerinin iyileştirilmesine yönelik politika önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

- e) **Kültürel Söz Varlığı:** Türkçenin kültürel taşıyıcısı olan deyimler, atasözleri, mâniler, türküler ve halk anlatıları, söz varlığı çerçevesinde veri tabanına eklenecektir. Bu unsurlar sayesinde öğrencilerin kültürel belleğiyle dilsel gelişimi arasındaki ilişki izlenebilir hâle getirilmiş olacaktır. Ayrıca, bilim terimleri sözlüklerinden elde edilen kavramlar da disiplin temelli söz varlığı oluşumunu analiz etmek amacıyla etiketleme sürecine dahil edilecektir.

Tüm bu içerikler, önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde —sözcük türü (isim, fiil, sıfat vb.), anlam alanı (örneğin doğa, toplum, duygu), kullanım sıklığı ve yaşa uygunluk düzeyi— esas alınarak etiketlenmektedir. Etiketleme süreci, projeye katılan uzman öğretmenler tarafından özel olarak geliştirilmiş dijital etiketleme araçları ve standart yönergeler doğrultusunda yürütülmektedir. Bu işlem, yalnızca otomatik çözümleme sistemleriyle değil, aynı zamanda uzman görüşüyle desteklenen insan temelli müdahalelerle gerçekleştirilerek iki aşamalı bir kontrol mekanizması oluşturulmuştur.

Veri tabanının bu denli zengin ve çok katmanlı içeriğe sahip olması, hem mevcut dil eğitimi uygulamalarının yeniden değerlendirilmesine hem de gelecekteki eğitim materyallerinin daha etkili biçimde tasarlanmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca söz konusu derlem, öğrencilerin kavramsal gelişimlerinin yaş ve sınıf düzeyine göre nasıl farklılaştığını ortaya koyan karşılaştırmalı incelemelere de zemin hazırlamaktadır. Böylece hem öğretim süreçleri hem de dil eğitimi politikaları açısından yönlendirici nitelikte bir kaynak oluşmaktadır.

4. Etiketleme Süreci ve Teknik Altyapı

Proje kapsamında oluşturulan çok katmanlı veri yapısı, yalnızca metinlerin toplanması ve sınıflandırılmasından ibaret değildir; aynı zamanda bu metinlerin pedagojik, dilbilimsel ve kültürel düzlemlerde yapılandırılarak sistematik biçimde analiz edilmesini mümkün kılan bir modelleme sürecini içermektedir.

Projenin merkezinde yer alan etiketleme işlemi, metinlerin sistemli biçimde sınıflandırılmasını ve analiz edilebilir hâle getirilmesini sağlayan temel aşamadır. Bu işlem, veri setindeki her bir ögenin bağlam, yapı ve işlev bakımından ayrıştırılarak, belirli bir mantıksal düzende kodlanmasını içermektedir.

Etiketleme süreci beş temel ölçüt üzerinden yürütülmektedir:

- a) **Sözcük Türü:** Her sözcük, isim, fiil, sıfat, zarf gibi dilbilgisel kategoriler temelinde etiketlenmektedir. Bu sınıflandırma, sözdizimsel düzenin çözülmesini sağlamakla kalmayıp, öğrencilerin hangi türden sözcüklerle daha fazla karşılaştığını da ortaya koyar. Bu ölçüt, gramer öğretimindeki yoğunlukların belirlenmesi açısından da önemlidir.
- b) **Anlam Alanı (Semantik Etiketleme):** Kelimeler, “doğa”, “duygu”, “toplum”, “bilim”, “ahlak” gibi anlam kümelerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu işlem, öğrenci söz varlığının tematik çeşitliliğini belirlemeye yardımcı olmakta; eğitim materyallerindeki kavramsal dengeyi analiz etme olanağı sunmaktadır.
- c) **Kullanım Sıklığı:** Veri setinde yer alan her bir sözcüğün frekansı hem içerik türüne (ders kitabı, edebî metin, sınav metni vb.) hem de sınıf düzeyine göre hesaplanmaktadır. Bu işlem, hedef söz varlığı listelerinin oluşturulmasında temel alınmakta; eğitim içeriklerinin sözcük yoğunluğu bakımından dengeli olup olmadığını değerlendirmeye olanak tanımaktadır.
- d) **Yaşa Uygunluk:** Söz varlığı unsurlarının sınıflandırılması sürecinde, bireylerin bilişsel gelişim düzeyleri ve yaşa bağlı öğrenme kapasiteleri dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda öncelikle ders kitapları, çocuk edebiyatı eserleri ve diğer eğitsel yayınlarda yer alan kelime hazinesi, yayımlandıkları yaş ve sınıf düzeylerine göre etiketlenecektir. Bu ön etiketleme, öğrencilerin düşünme biçimleri, ifade yetenekleri ve yaşa bağlı dil gelişimi çerçevesinde öğretmenler ve alan uzmanları tarafından çok yönlü biçimde değerlendirilecektir. Bu analizler neticesinde, her bir söz varlığı unsurunun hangi yaş veya sınıf düzeyinde ilk kez öğretime sunulmasının uygun olacağı bilimsel verilere dayalı olarak belirlenecektir. Sürecin geçerliliğini artırmak amacıyla sahada görev yapan öğretmenlerin görüşlerine de başvurulacak; bu sayede sınıf düzeylerine özgü söz varlığı tasnifi, teorik yaklaşımların yanı sıra uygulama deneyimlerine de dayandırılacaktır. Böylelikle yaşa uygunluk ölçütü yalnızca teorik bir referans olmaktan çıkarılarak, uygulamada sınanmış ve sahaya dayalı bir nitelik kazanacaktır. Bu doğrultuda, Türkçe söz varlığının öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyine göre belirlenmesinden sonra, söz konusu sınıflamalara göre yüklenen ders kitabı ve çocuk edebiyatı eserlerinin hedef yaş ve sınıf grubuna uygunluğunu analiz eden ve sonuçlarını sistematik biçimde raporlayan Söz Varlığı Analiz ve Raporlama Yazılımı da geliştirilecek ve kullanıcıların hizmetine sunulacaktır. Böylece içeriklerin gelişimsel uyumu teknolojik araçlarla da güvence altına alınmış olacaktır.

- e) **Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile İlişkilendirme:** Etiketleme sürecinin beşinci boyutu, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin hem *öğrenme çıktıkları* ile hem de *Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi* ile ilişkili bir yapı taşır. Bu kapsamda söz varlığı unsurları, modelde yer alan 20 temel erdemle (ör. Adalet, Dürüstlük, Merhamet, Özgürlük, Yardımsızlık vb.) ilişkisi bakımından da etiketlenmektedir. Bu işlem, dilsel içeriklerin değer temelli bir yaklaşımla değerlendirilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda öğretim programlarının hedeflediği öğrenme çıktıklarıyla uyumlu biçimde yapılandırılan söz varlığı, öğretim sürecinin niteliğini artıracaktır.

Etiketleme işlemleri hem manuel yöntemlerle hem de yarı otomatik doğal dil işleme algoritmaları kullanılarak yürütülmektedir. Metin türü, kullanım bağlamı (başlık, alt başlık, paragraf vb.), pragmatik işlev (bilgilendirme, sorgulama, yönlendirme vb.) ve kültürel temalar (örneğin folklor, aile rolleri, simgeler) gibi çok katmanlı bilgiler, etiketleme sisteminin ayrılmaz parçalarıdır.

Etiketleme işlemleri, projeye özel geliştirilen Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti ve Geliştirilmesi Projesi Etiketleme Sistemi'nde öğretmenler ve alan danışmanları aracılığıyla gerçekleştirilmekte; böylece insan denetimi ile makine öğrenimi arasında güvenilir ve dengeli bir etkileşim sağlanmaktadır.

Teknik analiz aşamasında kullanılan başlıca yöntemler ise şunlardır:

- **Morfolojik Ayrıştırma:** Kök, ek ve biçim bilgisi üzerinden Türkçe'nin türetimsel yapısı çözülmekte; sözcüklerin yapısal çeşitliliği izlenmektedir.
- **N-gram Analizi:** Öğrencilerin karşılaştığı çok sözcüklü kalıplar ve söz öbekleri belirlenmektedir.
- **Kavramsal Kümeleme:** Semantik yakınlığa sahip sözcükler, doğal gruplar halinde toplanarak kavram haritaları oluşturulmaktadır.
- **Kelime Dağılım Görselleştirmeleri:** Anlam kümeleri ve frekanslara dayalı olarak yaş ve sınıf düzeylerine göre sözcük dağılımları grafiksel olarak izlenmektedir.
- **Yaş Uyumlu Terim Analizi:** Bilimsel terimlerin yaş gruplarına uygunluğu hem semantik hem de sıklık temelinde değerlendirilmektedir.

Gerçekleştirilen etiketleme ve analiz süreci; yalnızca bir veri işleme faaliyeti olmanın ötesinde, pedagojik niteliği yüksek, kültürel derinliği olan ve dil eğitiminin geleceğine yön veren stratejik bir dil teknolojileri uygulaması olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, 27-30 Mayıs 2025 tarihlerinde Erzurum'da 100'den fazla öğretmenin katılımıyla düzenlenen çalıştayda, 17.000 temel terim, ilgili branş öğretmenleri tarafından terminolojik doğruluk ve kullanım bağlamı açısından değerlendirilerek veri tabanına aktarılmıştır. Ayrıca 4.385 atasözü ve 10.600 deyim; anlamı, konusu ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile ilişkisi göz önünde bulundurularak, öğrencilere uygunluk bakımından etiketlenmiştir.

5. Okuma Kültürünü Geliştirme ve Yaygınlaştırma

Proje, yalnızca öğrencilerin söz varlığını belirlemeyi ve incelemeyi değil, aynı zamanda bu söz varlığının gelişimini destekleyecek ortamların oluşturulmasını da amaçlamaktadır. Bu doğrultuda okuma alışkanlığının yaygınlaşması, metinle daha güçlü bağ kurulması ve aile içinde kelime gelişimini destekleyici uygulamaların geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. Proje kapsamında hem okulda hem de evde sürdürülebilecek çeşitli etkinlikler önerilmektedir.

Özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklara yönelik hazırlanan çalışmalarda, aile bireylerinin sürece aktif biçimde katılımı teşvik edilmektedir. Bu kapsamda; sesli kitap okuma, birlikte hikâye oluşturma, resimli kitaplar üzerine sohbet etme ve günlük yaşamda karşılaşılan sözcükler üzerine konuşma gibi uygulamalara yer verilecektir. Bu çalışmalar aracılığıyla, çocukların kelime dağarcığının gelişmesi ve ifade becerilerinin güçlenmesi hedeflenmektedir. Bu

yaş grubundaki bireylerin sözcük dağarcıkları büyük ölçüde çevrelerinden öğrendikleri dil unsurlarına dayalı olduğundan, ev ortamı dil gelişimini destekleyen en güçlü alanlardan biri olarak değerlendirilmekte; bu nedenle, aileye yönelik etkinlikler projenin öncelikli bileşenleri arasında yer almaktadır.

Proje kapsamında geliştirilen eğitim içerikleri, velilerin çocuklarına kitap okuma, kelimeler üzerine konuşma ve sesli okuma gibi etkinlikleri bilinçli şekilde yürütebilmesini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Velilere sunulacak bilgilendirme içerikleri, çocuğa kitap okumanın ötesine geçerek, birlikte kitap üzerine sohbet etmenin, kelimelerle oyun kurmanın ya da bir öykü üzerinden birlikte düşünmenin önemini vurgulamaktadır. Böylece ebeveyn-çocuk etkileşiminin dil gelişimini destekleyecek şekilde yapılandırılması hedeflenmektedir.

Öğretmenler için planlanan seminerlerde ise sınıf içi uygulamalarda okuma zamanlarının nasıl planlanabileceği, farklı türdeki metinlerle nasıl çalışılacağı ve öğrencilerin kelime gelişimlerinin nasıl izleneceği gibi konulara odaklanılacaktır. Bu seminerlerde, metinle yalnızca yüzeysel değil, derinlikli ve çok katmanlı bir ilişki kurma becerilerinin geliştirilmesine yönelik pedagojik yöntemler sunulacaktır. Öğrencilere, öğretmenlere ve velilere yönelik seminerlerde; düzenli kitap okuma alışkanlığı kazandırma yolları, metinlerle etkileşimi artırma teknikleri ve dikkatli okuma yöntemleri ele alınacaktır.

Proje kapsamında, öğrencilerin dilsel ifade becerilerini geliştirmek ve sözcüklerle kurdukları ilişkiyi güçlendirmek amacıyla, Türkiye genelinde öğrenci-yazar atölyeleri ile ulusal düzeyde şiir, hikâye ve roman yarışmaları gibi uygulamaların hayata geçirilmesi de planlanmaktadır. Bu tür etkinliklerin, öğrencilerin yazılı anlatım yeterliklerini desteklemenin yanı sıra, sözcüklerle kurdukları ilişkinin daha derinlikli ve kalıcı bir biçimde gelişmesine katkı sunması beklenmektedir.

Sonuç olarak, proje yalnızca kelime sayısının artırılmasını değil, aynı zamanda öğrencilerin kelimelerle düşünmesini, kendini anlatabilmesini ve anlamaya açık bireyler olarak gelişmesini de amaçlamaktadır. Bu çabalar, okul ve ev arasında dil gelişimi bağlamında kurulan ilişkinin güçlenmesini ve dil öğreniminin yalnızca sınıf ortamıyla sınırlı kalmamasını sağlamaktadır. Özellikle erken yaşlarda kazanılan kelimelerin kalıcılığı göz önünde bulundurulduğunda, bu uygulamaların öğrencilerin uzun vadeli dil gelişimi açısından temel bir rol üstleneceği değerlendirilmektedir.

6. Kurumsal İş Birlikleri

Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi; yalnızca tek bir kurum tarafından yürütülen, sınırlı kapsamlı bir faaliyet değil, Türkiye genelinde çok sayıda kamu kurumu, uzman ve uygulayıcıyı bir araya getiren, iş birliğine dayalı bütüncül bir çalışmadır. Bu yönüyle proje, ulusal düzeyde dil gelişimini desteklemeyi amaçlayan stratejik bir bilimsel girişim niteliği taşımaktadır.

Projenin etkin biçimde yürütülebilmesi amacıyla Bilim Kurulu, Yönlendirme Kurulu ve Yürütme Kurulu olmak üzere üç ana yapı oluşturulmuştur. Proje Bilim Kurulu'nda, çeşitli üniversitelerden akademisyenlerin yanı sıra Bakanlığın üst düzey yöneticileri ve uzman personeli yer almaktadır. Yönlendirme Kurulu'nda Bakanlığın ilgili genel müdürleri, Yürütme Kurulu'nda ise ilgili daire başkanları görev yapmaktadır. Bunlara ek olarak, proje sürecinde yapılacak işin niteliğine bağlı olarak; alan uzmanları, branş öğretmenleri ve ilgili konuda çalışan akademisyenlerin yer alacağı çalışma grupları da oluşturulacaktır. Bu çalışma grupları, verilerin değerlendirilmesinden pedagojik ilkelere dayalı uygulama önerilerine kadar birçok alanda katkı sunacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığının merkez teşkilatında yer alan üç ana birim projeye doğrudan ve tamamlayıcı katkılar sunmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, projenin içerik bileşenlerini üstlenmekte; özellikle ders kitaplarının söz varlığı açısından analiz edilmesi, bu analizlerin sınıf düzeylerine göre izlenmesi ve karşılaştırmalı değerlendirmelerinin yapılması süreçlerini koordine

etmektedir. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün, bünyesindeki Yapay Zekâ ve Büyük Veri Uygulamaları Daire Başkanlığı aracılığıyla, projeye doğal dil işleme, veri madenciliği ve yapay zekâ destekli analizler yoluyla teknik altyapı desteği sunması öngörülmektedir. Bu katkılar sayesinde, proje kapsamında geliştirilecek dijital analiz sistemlerinin işlevselliği ve doğruluk düzeyi artırılacaktır. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise öğrencilerin ve öğretmen adaylarının aktif söz varlıklarını izlemeye yönelik veri toplama stratejileri ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi yoluyla projenin ölçme-değerlendirme boyutunu destekleyecektir. Bu katkılar, özellikle dil yeterliklerinin nesnel olarak izlenebilmesi açısından bilimsel temellere dayalı bir yapı kurulmasına katkı sağlayacaktır.

Bu kurumsal iş birliğine ek olarak, projenin kültürel ve bilimsel zeminini genişletmek amacıyla ulusal düzeyde çeşitli kurumlarla da iş birlikleri tesis edilmiştir. Türk Dil Kurumu, sözlükbilim, deyimler, terimler ve standart Türkçe kullanımı konularında bilimsel danışmanlık sağlamaktadır. TÜBİTAK, çocuklara yönelik bilimsel yayınların projeye entegrasyonu ve uygun içeriklerin sağlanması sürecine katkı sunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ise çocuk ve gençlik edebiyatı ürünlerinin belirlenmesi ve veri temininde proje ile iş birliği içinde çalışmaktadır.

Öte yandan, proje uygulamasında alan uzmanı öğretmenler de doğrudan rol üstlenmektedir. Öğretmenler, veri etiketleme, metin sınıflandırma ve içeriklerin yaşa uygunluk değerlendirmesi gibi süreçlerde etkin görev alarak projeye hem akademik hem de uygulamaya dönük katkılar sunmaktadır. Böylelikle kuramsal çerçeve, sahadan gelen deneyimle bütünleştirilmekte; proje çıktıları doğrudan uygulayıcıların katkısıyla zenginleştirilmektedir.

7. Süreklilik ve İzleme Süreçleri

Eğitim alanında yürütülen büyük ölçekli çalışmaların etkili ve kalıcı olabilmesi, yalnızca başlangıçta gösterilen çabayla değil, sürecin sürekliliğini sağlayacak yapısal düzenlemelerle mümkün olmaktadır. Bu bağlamda “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti, Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi” kısa vadeli çıktılardan öte, uzun vadeli izleme ve güncelleme süreçlerini esas alan bir anlayışla tasarlanmıştır.

Projenin sürdürülebilirliğini sağlayan en önemli unsur, görev dağılımının kurumsal olarak yapılandırılmasıdır. Ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi ve bu incelemelerin periyodik olarak güncellenmesi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülecektir. Bu sayede, her yeni öğretim yılında öğrencilere sunulan içeriklerin kelime düzeyi açısından tutarlılığı korunacak, sınıf düzeylerine göre hazırlanan hedef söz varlığı listeleri dinamik biçimde güncellenecektir.

Projenin teknik boyutları, yani doğal dil işleme ve yapay zekâ destekli analiz süreçleri ise Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda geliştirilmeye devam edecektir. Böylece, etiketleme sistemleri, veri analizi teknikleri ve içerik filtreleme uygulamaları güncel teknolojik gelişmelere göre yeniden yapılandırılabilir, bu teknolojik yapı projeye esneklik kazandıracaktır.

Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise öğrencilerin ve öğretmen adaylarının sahip oldukları söz varlığını izlemeye yönelik geliştirilecek araştırma modellerini belirli aralıklarla uygulayarak, dil kullanımındaki değişim ve eğilimleri tespit edecek; bu eğilimlerin eğitim politikalarına yansıtılmasına katkı sağlayacaktır. Böylelikle, öğrenci söz varlığı yalnızca statik bir veri olarak değil, gelişimi izlenebilen ve değişkenliği ölçülebilen dinamik bir olgu olarak değerlendirilecektir.

Sonuç Yerine

Türkçe eğitiminin temel yapı taşlarından biri olan söz varlığı, yalnızca öğrencilerin bireysel dil becerileri açısından değil; aynı zamanda toplumsal iletişim, kültürel aktarım ve akademik başarı

bakımından da belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda geliştirilen “Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi”, Türkiye’de ilk kez bu kapsam ve ölçekte sistematik bir yaklaşımla öğrencileri odağa alarak dil veri tabanı oluşturmayı, öğrenci dil gelişimini izlemeyi ve eğitim içeriklerinin üretimini bilimsel temelde yönlendirmeyi amaçlamaktadır.

Proje hem kapsamı hem de yöntemi bakımından yenilikçi bir karakter taşımaktadır. Özellikle Millî Eğitim Bakanlığının farklı genel müdürlükleri ile Türk Dil Kurumu ve TÜBİTAK gibi ilgili kamu kurumları, üniversiteler, öğretmenler ve akademik araştırmacılar arasında kurduğu çok katmanlı iş birliği modeli; uygulamada karşılaşılan sınırlılıkları azaltmakta, veri güvenilirliğini ve bilimsel geçerliliği artırmaktadır. Derlenen verilerin yaşa uygunluk, kullanım sıklığı, anlam alanı ve sözcük türü gibi çeşitli açılardan etiketlenmesi sonucunda ortaya çıkan çıktının, doğrudan öğretim süreçlerine uyarlanması mümkün hâle gelecektir.

Proje, yalnızca öğrencilerin pasif biçimde karşılaştığı kelimeleri değil, aynı zamanda üretim süreçlerinde aktif olarak kullandığı söz varlığını da dikkate almakta; bu yönüyle öğretim materyallerinin kapsamını yeniden yapılandırmayı hedeflemektedir. Böylece proje, mevcut ders kitaplarının dil düzeyinin güncellenmesine katkı sunduğu gibi; çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarlar, editörler ve yayıncılar için de bilimsel nitelikli bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma, Türkçenin eğitim dili olarak standardize edilmesine yönelik çabaların önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Bilim terimlerinin ders kitapları, sınavlar ve öğrencilere yönelik yayınlarda belli bir biçimde yazımı; deyimler, atasözleri, mâniler, tekerlemeler ve halk edebiyatı unsurları gibi sözlü kültür öğelerinin analiz edilerek sınıf düzeylerine göre ayrıştırılması, kültürel sürekliliğin sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu süreçte geliştirilecek dijital okuma seminerleri ve veli eğitimleri gibi tamamlayıcı uygulamalar, yalnızca öğrencileri değil, aileleri ve öğretmenleri de kapsayan bütüncül bir okuma ortamı oluşturulmasına katkı sunacaktır.

Geleceğe dönük olarak, projenin çıktılarından hareketle sözlük, terim bankası ve okuma materyali arşivi gibi referans kaynakların geliştirilmesi, Türkçenin öğretiminde tutarlılığı ve kaliteyi daha da artıracaktır. Sonuç olarak, Öğrencilerin Söz Varlığının Tespiti Geliştirilmesi ve İzlenmesi Projesi, yalnızca bir araştırma girişimi değil; aynı zamanda Türkiye’nin dil eğitimine ilişkin politika ve uygulamalarını yönlendiren, kültürel mirası yaşatan ve teknolojiyi eğitimle buluşturan stratejik bir atılım niteliği taşımaktadır.